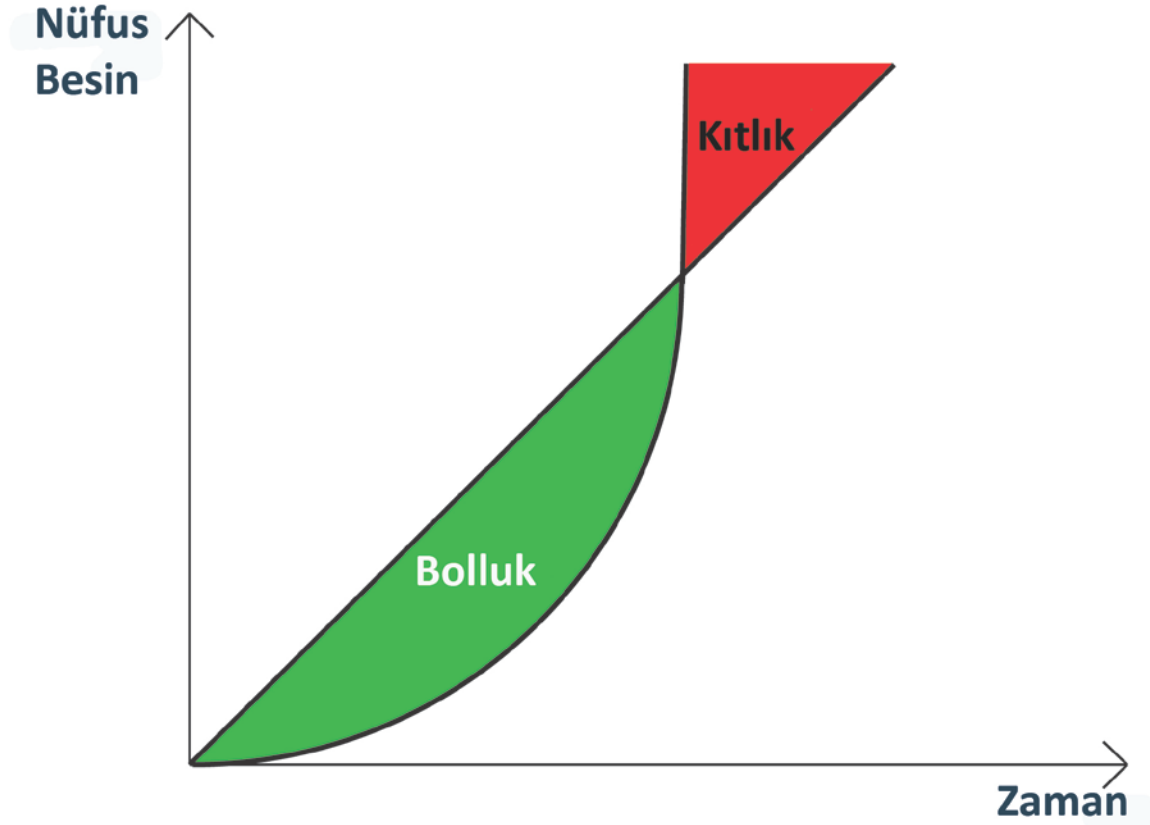

1.8. DOĞAL KAYNAKLAR VE NÜFUSA MALTHUSGİL YAKLAŞIM

İlk Siyasal İktisat Profesörü unvanına sahip (1805)¹⁹ İngiliz nüfus bilimci ve ekonomi politik teorisyeni Thomas Robert Malthus “Nüfus Prensibine Dair Deneme” (Essay on the Principle of Population) (1798) adlı çalışmasında, nüfus artışı konusunda oldukça karamsar bir tablo çizer;

“Tüm dünyayı ele alırsak ve göçleri hariç tutarsak, bugünkü dünya nüfusu eğer bir milyar ise insan ırkının sayısal artışı şöyle olacaktır: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256; ancak varlık vasıtaları 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 diye artacaktır. İki yüzyıl sonunda nüfusun varlık vasıtalarına oranı 256’ya 9 olacaktır; üç yüzyılın sonunda ise 4096’ya 13; iki bin yıl sonraki rakamlar neredeyse hesaplanamayacak düzeydedir.”²⁰

Şekil 2: Malthus Nüfus-Gıda Teorisi Grafiği

Thomas Robert Malthus'un teorisine göre nüfus geometrik artarken besin üretimi aritmetik artar. İkisinin çakıştığı noktadan itibaren de kıtlık başlayacaktır.

¹⁹ William James Ashley, (1907) “The Present Position of Political Economy”, The Economic Journal, Sayı 17 s. 68.

²⁰ Batıya Yön Veren Metinler, Nüfus Prensibine Dair Deneme, Thomas Malthus, Hiperlink (Ocak 2013) <http://www.dusuncetarihi.com/makale/nuerus-prensibine-dair-deneme>

Nüfus artışını gösteren eğri adeta “J” harfini andırmaktadır. Grafiklerde böyle bir artış çok fazla ya da anormal kabul edilir. Nüfus artışının kontrolden çıkmış olduğunu ifade edebilmek için demograflar buna “**Deli J**” adını vermektedirler. Bu artış dünya ekonomistleri, ekologları, demografları ve siyasetçileri arasında endişe, hatta korku yaratmaktadır.²¹

Teorisi “azalan verim kanunu” görüşüne dayanan Malthus, nüfus artış hızının, insanın beslenmesi için gerekli gıda artış/üretim kapasitesinden çok daha yüksek olduğunu, bunun da mevcut hâliyle yönetilemeyeceğini ve kaçınılmaz biçimde geometrik nüfus artışının kriz çıkaracağını söylüyordu.

Tablo 1: Dünya Nüfus Artışı Tablosu²²

Zaman	Dünya Nüfusu	Artış %	İkiye Katlama Süresi	Ortalama Ömür (Yaklaşık)
M.Ö. 10.000 Yıl	86 Milyon			20 Yıl
Milât	250 Milyon	%0001	2000 Yıl	
1650	500 Milyon	%005	1650 Yıl	
1750	730 Milyon	%01	700 Yıl	35 Yıl
1800	900 Milyon	%03	400 Yıl	
1850	1.1 Milyar	%05	240 Yıl	
1900	1.6 Milyar	%010	140 Yıl	45 Yıl
1950	2.5 Milyar	%1.1	70 Yıl	55 Yıl
2000	6 Milyar	%1.7	41 Yıl	65 Yıl

Dünyanın nüfuslanma süreci, insanın yerleşik hayata geçtiği Neolitik Dönemle başlar.²³ Müteakip dönemlerde tıp alanında yapılan buluşlar neticesi yaygın hastalıkların önlenmesi, refah seviyesinin yükselmesi, teknolojik imkânların artması vb. gelişmeler sayesinde, insan ortalama ömrünün uzamasına da bağlı olarak nüfus artışı da hızlanmıştır. 10-12 bin yıl önce 80 milyon civarında olan dünya nüfusu 1650’lerde 500 milyona, Son 360 yılda ise, 500 milyondan yaklaşık 7 milyara yükselmiştir (**6.973.738.433, 2011** verileri BM). (Tablo 1)

²¹ Hayri Çamurcu, (2005), **Dünya Nüfus Artışı ve Getirdiği Sorunlar**, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Balıkesir, Cilt 8, Sayı 13, s. 94.

²² Mine Kışlalıoğlu, Fikret Berkes, (1991), **Çevre ve Ekoloji**, İstanbul, Remzi Kitabevi, s.113.

²³ Hayri Çamurcu, (2005), s. 87.

Malthus nüfus-besin dengesinin sağlanabilmesi için geç evlenmek, az sayıda çocuk sahibi olmak gibi yaklaşımların teşvik edilmesi, nüfus kontrolü ve planlamasının gerektiğini düşünüyordu. O'na göre toplumsal sefaletin en büyük sebebi alt sınıflardı ve nüfus planlaması alt sınıflara uygulanmalıydı.

Nitekim Malthus'un fikirlerini benimseyen Neo-Malthusçuluk özellikle 20. yüzyıl boyunca Üçüncü Dünya ülkelerinde rağbet görmüş ve nüfus planlaması politikaları için kuramsal dayanak olmuştur.

Her ne kadar Malthus'un ve Neo-Malthusçuların 20. yüzyıl için öngördükleri aşırı nüfus artışı karşısında yetersiz gıda üretimi kaynaklı sefalet ve kriz yaşanmamış olsa da, bu tür bir krizin yaşanmamasında gelişen teknolojilerin ve nüfus artış hızının Malthus'un geometrik artış beklentisinin altında kalmasının payı büyüktür.

Su kaynaklarının geliştirilerek insanlığın hizmetine sunulması yönündeki çabalar binlerce yıl önce başlamış ve günümüze kadar teknolojik gelişmelere paralel olarak artarak devam etmiştir. Bu gelişmeler özellikle 20. yüzyılda tarihi rekorlara ulaşmıştır. Örneğin; Uluslararası Büyük Barajlar Komisyonu'nun tespitine göre, 20. yüzyıl başlarında çeşitli ülkelerde 420 adet baraj varken bu rakam 20. yüzyıl sonlarında 36327'ye ulaşmış ve bu sayının % 90'nı 1950 yılından sonra inşa edilmiştir. Belirtilen sayının yaklaşık üçte biri gelişmiş Avrupa ülkeleri ile ABD ve Kanada'da yer almıştır. Belirtilen artışa paralel olarak sulanan alanlar 1950 yılında 74 milyon hektar iken, 20. yüzyıl sonunda 274 milyon hektara ulaşmış, bu değişim "Mavi Devrim" olarak isimlendirilmiştir. Mavi Devrim, hızla artan ve çağın sonunda 7 milyara yaklaşan dünya nüfusunun önemli bir bölümünün gıda güvenliğinin sağlanmasında büyük bir etken olmuştur.²⁴

2005 yılında yazılan bir makalede (Çamurcu s. 94) o yılın verileriyle Dünya nüfusunun ortalama artış hızının %1,7 ve dünya nüfusuna her yıl yaklaşık 97 milyon insan ekleneceği hesaplanmıştı. Ancak TÜİK yeni girdilerle güncellediği 2011

²⁴ Özden Bilen, Suyun Stratejik Önemi, 2000, Hiperlink (Ocak 2013) <http://www.ozdenbilen.com/ozdenBilenYayinlari.aspx>

rakamlarıyla nüfus artış hızını % 1,1'e ve her yıl dünyaya eklenen insan sayısını ise 80 milyona revize etti. (TÜİK, 2011)

İlki 1987 yılında olmak üzere, her yıl 11 Temmuz tarihinde, nüfusun önemli konularını ele alan bir tema ile BM öncülüğünde bütün Dünyada nüfus günü kutlanmaktadır. Dünyanın hızla artan nüfusundan kaynaklanan problemlerin gündeme gelmesi, tartışılması ve çözümü için bir fırsat olarak değerlendirilmesi gereken "Dünya Nüfus Günü"nin 2013 yılı ana temasının "Üreme Sağlığı Hizmetlerine Tam Erişim" olarak belirlenmesi, nüfus planlamasında Maltusgil yaklaşımın artık tamamen terkedildiğini de göstermektedir.

Günümüzde su kaynaklarının çok değişik nedenlerden dolayı kirlenmesi ve azalması fizyolojik olarak kullanılabilirlik oranını düşürmekte dünya nüfusu ise hızla artmaktadır. Azalan kaliteli su arzına karşın, artan dünya nüfusu ve daha çok suya ihtiyaç duyulması, insanlık için hayati bir durum ortaya çıkarmış, su kaynakları konusundaki ulusal ve küresel duyarlılığı artırmıştır.

Malthus'un fikirleri o hayattayken bile büyük tartışmalara yol açmıştır. Günümüzde O'nu savunanların sayısı azalmış olmakla beraber nüfus artışı ve sınırlı kaynaklar çözülmesi gereken problem olarak dünyanın önünde durmaktadır.

1.9. SU HAKKI

Su hakkı kısaca insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli suya erişim hakkıdır.

Su hakkı, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirtilmemiştir. Ancak 3. Maddedeki "yaşama hakkı"nın suya erişimi de kapsadığı iddia edilebilir.²⁵

1994 Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı'nda herkesin yeterli standartlarda yaşama hakkı içinde su ve sağlığın korunması da yer almıştır.

²⁵ Filiz Kartal, *Suyun Metalaşması, Suya Erişim Hakkı ve Sosyal Adalet*, TMMOB Su Politikaları Kongresi 2006, s. 478.